

Anonymisoitu versio

Käännös

C-279/24 – 1

Asia C-279/24

Ennakkoratkaisupyyntö

Jättämispäivä:

22.4.2024

Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin:

Oberster Gerichtshof (Itävalta)

Ennakkoratkaisupyynnön esittämistä koskevan päätöksen tekemispäivä:

8.4.2024

Valittaja:

AY

Vastapuoli:

Liechtensteinische Landesbank (Österreich) AG

Revision-tuomioistuimena toimiva Oberster Gerichtshof (ylin tuomioistuin, Itävalta) on käsitellyään [– –] asiassa, jossa valittajana on AY [– –] ja vastapuolena Liechtensteinische Landesbank (Österreich) AG, [– –] Wien 1, [– –], ja joka koskee 140 271,10:tä euroa [– –], valittajan toisen asteen tuomioistuimena toimineen Oberlandesgericht Wienin (osavaltion ylioikeus, Wien, Itävalta) 16.6.2023 antamasta tuomiosta, GZ 3 R 10/23x-70, jolla vahvistettiin Handelsgericht Wienin (Wienin kauppatuomioistuin, Itävalta) 18.11.2022 antama tuomio, GZ 12 Cg 12/20i-62, tekemän Revision-valituksen tehnyt seuraavan

päätöksen:

I. Euroopan unionin tuomioistuimelle esitetään SEUT 267 artiklan nojalla seuraavat ennakkoratkaisukysymykset:

1. Onko rahoitustuotteiden ostotoimeksiantojen, joita valtioon A (tässä: Italia) sijoittautunut kuluttaja antaa pysyvän liikesuhteen perusteella valtioon B (tässä: Itävalta) sijoittautuneelle pankille, oikeudellisia seurauksia arvioitava

sopimusvelvoitteisiin sovellettavasta laista 17.6.2008 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 593/2008 (jäljempänä Rooma I -asetus) 6 artiklan mukaisen lain mukaan, jos Rooma I -asetuksen 6 artiklan soveltamisedellytykset täyttyivät tosin silloin, kun yksittäiset toimeksiannot annettiin, mutta eivät vielä liikesuhteen alkaessa ja jos osapuolet olivat viimeksi mainittuna ajankohtana valinneet valtion B lain sovellettavaksi koko liikesuhteeseen Rooma I -asetuksen 3 artiklan mukaisesti?

2. Jos ensimmäiseen kysymykseen vastataan myöntävästi:

voidaanko Rooma I -asetuksen 6 artiklan 4 kohdan a alakohtaan sisältyvää poikkeusta soveltaa, jos pankki avaa sopimuksen perusteella tilejä toisessa jäsenvaltiossa asuvalle kuluttajalle ja ostaa hänelle myöhemmin kuluttajan toimeksiantojen perusteella rahoitustuotteita, jotka siirretään tileille, kun kuluttaja voi tehdä toimeksiannot (myös) etäviestintää käyttämällä?

3. Jos ensimmäiseen kysymykseen vastataan myöntävästi ja toiseen kysymykseen kieltävästi: onko ennen Rooma I -asetuksen 6 artiklan soveltamisedellytysten täyttymistä tehtyä lainvalintaa pidettävä näiden edellytysten täyttymisen jälkeen kohtuuttomana kuluttajasopimusten kohtuuttomista ehdoista 5.4.1993 annetun neuvoston direktiivin 93/13/ETY [– –] 3 artiklan 1 kohdassa tarkoitettulla tavalla, jos siinä ei viitattu Rooma I -asetuksen 6 artiklan 2 kohdan oikeudellisiin seurauksiin?

II. [– –] [asian käsittelyn lykkäminen]

Perustelut:

I. Tosiseikat:

- 1 Italiassa asuvalla kuluttajalla on ammatillisen kokemuksensa ansiosta laaja tietämys rahoitusliiketoimista ja pääoma- ja rahoitusmarkkinoista. Hän ei kuitenkaan toiminut nyt tarkasteltavassa asiayhteydessä sellaista tarkoitusta varten, jonka voitaisiin katsoa liittyvän hänen elinkeino- tai ammattitoimintaansa. Hän avasi vuonna 2013 vastapuolena olevassa pankissa, jonka kotipaikka on Itävallassa, arvo-osuus- ja käyttötilit. Tätä tarkoitusta varten hän matkusti vastapuolen haarakonttoriin Itävallassa. Hän oli saanut pankin yhteystiedot ammattinsa kautta tuntemaltaan henkilöltä. Hän toimitti allekirjoittamansa tilinavaushakemuksen ja pankin vaatiman ”asiakasprofiilin” myöhemmin Italiasta käsin.
- 2 Valittaja valitsi yksityisasiakkaana ”asioinnin, johon ei sisälly neuvontaa”. Hänen allekirjoittamaansa tilinavaushakemukseen sisältyi seuraava kohta:

”Hyväksyn (hyväksymme) ’pankkitoiminnan yleiset sopimusehdot’ sekä ’pörssissä vaihdettavia ja pörssin ulkopuolisia optioita ja termiinejä koskevat

erityisehdot’ sekä ’yleiset korkoehdot ja muut ehdot’, sellaisina kuin ne ovat voimassa, nykyisen ja tulevan liikesuhtemme perustana.”

- 3 Hänelle aiemmin luovutettuihin ”Pankkitoiminnan yleisiin sopimusehtoihin” sisältyi seuraava ehto:

”Asiakkaan ja luottolaitoksen välisiin oikeussuhteisiin sovelletaan Itävallan lakia.”

- 4 Liikesuhteen aikana valittajan asiakasprofiilia päivitettiin useaan otteeseen. Hän valitsi koko liikesuhteen ajan ”asioinnin, johon ei sisälly neuvontaa” voidakseen hallita sijoituksiaan oman näkemyksensä mukaisesti ilman, että vastapuoli antaa hänelle etukäteen neuvontaa.
- 5 Valittaja osti syyskuussa 2015 ja kesäkuussa 2016 vastapuolen kautta vakuudettomia joukkovelkakirjoja (exchange traded notes, ETN), jotka hän myi voitolla heinäkuussa 2016. Hän ei käyttänyt myöskään näissä hankinnoissa neuvontaa vaan päätti ostaa ne pelkästään sanomalehtiartikkelissa olleiden tietojen perusteella.
- 6 Italialainen yritys järjesti Padovassa (Italia) lokakuussa 2016 tilaisuuden, johon osallistui institutionaalisia ja yksityisiä sijoittajia, myös valittaja. Yrityksen toimitusjohtaja esitteli muun muassa rahastoa, jonka salkkuun edellä mainitut joukkovelkakirjat sisältyivät. Kyseisessä tilaisuudessa oli paikalla myös vastapuolena olevan pankin työntekijä. Hän ei esitellyt mainittua rahastoa eikä muita rahoitustuotteita vaan ainoastaan vastapuolen toimintaa.
- 7 Valittaja osti lokakuusta 2017 helmikuuhun 2018 omasta aloitteestaan vastapuolen kautta lisäosuuksia joukkovelkakirjasta (ETN). Valittaja antoi toimeksiannon vastapuolelle joko puhelimitse tai sähköpostitse. Lokakuussa 2016 järjestetty tilaisuus ei vaikuttanut mitenkään hänen ostopäätöksiinsä. Valittaja osti lisäksi lokakuussa 2017 vastapuolen kautta kirjallisella toimeksiannolla osuuksia rahastosta, jota tilaisuudessa oli esitelty. Kyseisen rahaston esite oli saatavilla vastapuolen verkkosivustolla.
- 8 Vastapuolena oleva pankki ei suorittanut (myöskään) vuodesta 2017 lähtien neuvontapalveluja, vaan kyse oli edelleenkin – valittajan nimenomaisen toiveen mukaisesti – ”asioinnista, johon ei sisälly neuvontaa”. Asianosaiset ovat yhtä mieltä siitä, että ostot tehtiin ”kaupintamyyntinä”. Ennakkoratkaisua pyytävä tuomioistuimien ymmärtää tämän siten, että pankki osti rahoitustuotteet valittajan lukuun ja siirsi ne valittajan pankissa olevalle arvo-osuustilille.

II. Asianosaisten vaatimukset ja lausumat:

- 9 **Valittaja** väittää, että vuodesta 2017 alkaen tapahtuneen joukkovelkakirjojen ja rahasto-osuuksien ostamisen seurauksena hänelle on aiheutunut taloudellista menetystä, ja vaatii vastapuolelta neuvonta- ja tiedonantovirheiden perusteella

vahingonkorvausta 140 271,10 euroa [– –] Vastapuoli on suunnannut toimintaansa Italiaan. Itävallan lain valitseminen sovellettavaksi laiksi on kiellettyä, ”etenkin kun Italian siviililain (codice civile) ja kuluttajansuojalain (CDC:n 67 §:n [18]) säännökset ovat valittajan kannalta selvästi edullisempia kuin vastaavat Itävallan säännökset”. Vastapuoli on rikkonut ”konsolidoidun rahoituslain 58/98 (TUF Gesetzesdekret 58/98) 21 ja 23 §:ssä tarkoitettuja” tiedonantovelvoitteita. Jos näiden säännösten mukaisia sopimuksen tekemistä edeltäviä velvoitteita ja tiedonantovelvoitteita on laiminlyöty, sopimus on pätemätön.

Vastapuoli puolestaan väittää tiivistetysti, että pätevästi tehdyn lainvalinnan perusteella on sovellettava Itävallan lakia. Valittaja ei ole käyttänyt sijoitusneuvontaa vaan valinnut ”asioinnin, johon ei sisälly neuvontaa” ja hoitanut sijoituksensa itse. Vastapuoli on ainoastaan suorittanut pyydyt yksittäiset liiketoimet. Sijoittaminen on ollut valittajalle ”asianmukaista”. Vastapuoli ei siten ole vastuussa Itävallan lain mukaan.

III. Menettelyn tähänastiset vaiheet:

- 10 **Alemmat oikeusasteet** hylkäsivät kannevaatimukset. Ne katsoivat lainvalintaa koskevan sopimuksen perusteella, että sovellettava laki on Itävallan laki. Valittajan vastapuolessa olevia arvo-osuustiliä ja käyttötiliä on hoidettu Itävallassa. Italiassa asuva valittaja, jonka asiointi ei sisältänyt neuvontaa, ei ole käyttänyt sijoitusneuvontaa eikä muita vastapuolen palveluja. Tehty lainvalinta on ”myös Rooma I -asetuksen 6 artiklan 4 kohdan a alakohdan taustaa varten sallittu”. Asiakkaan, jonka asiointiin ei sisälly neuvontaa, osalta vastapuoli on ollut Itävallan lain mukaan ainoastaan velvollinen tekemään vuoden 2007 arvopaperivalvontalain (Wertpapieraufsichtsgesetz 2007, jäljempänä WAG 2007; nykyisin vuoden 2018 arvopaperivalvontalain (jäljempänä WAG 2018) 57 §) 45 §:n mukaisen ”asianmukaisuusarvioinnin” – eikä WAG 2007:n 44 §:n (nykyisin WAG 2018:n 56 §) mukaista soveltuvuusarviointia – sen suhteen, mitä tietämystä ja kokemusta valittajalla on tuotteista, ja hankkimaan tätä varten tarvittavat tiedot. Vastapuoli ei ole laiminlyönyt tältä osin mitään velvoitteita eikä siksi ole vastuussa valittajalle aiheutuneista menetyksistä.
- 11 **Oberster Gerichtshofin** ratkaistavana on nyt valittajan tekemä Revision-valitus. Valittaja väittää Revision-valituksessaan tiivistetysti, että koska vastapuoli esitteli toimintaansa Padovassa lokakuussa 2016 järjestetyssä tilaisuudessa, se on markkinoinut palvelujaan aktiivisesti Italiassa ja siten suunnannut toimintaansa Italian markkinoille Rooma I -asetuksen 6 artiklan 1 kohdan b alakohdassa tarkoitettulla tavalla. Kyseisen tilaisuuden jälkeen valittaja on ostanut lisäosuuksia velkakirjasta ja rahastosta; hän vaatii vahingonkorvauksia ainoastaan näistä – tilaisuuden jälkeen tehdyistä – ostoista. Yleisiin sopimusehtoihin sisältyvä lainvalintalauseke on kuluttajakaupassa kohtuuton, koska se ei ole avoin, eikä sitä pidä tästä syystä soveltaa, kun hänelle – kuten käsiteltävässä asiassa – kuluttajana ei ole kerrottu, että hän voi Rooma I -asetuksen 6 artiklan 2 kohdan nojalla vedota sen maan lain, jossa hänen asuinpaikkansa sijaitsee, sitovissa säännöksissä

annettuun suojaan. Itävallan säännökset ovat hänen kannaltaan merkittävästi epäedullisemmat kuin Italian säännökset. Rooma I -asetuksen 6 artiklan 4 kohdan a alakohtaan sisältyvää poikkeusta ei voida soveltaa, koska vastapuolella on ollut englanninkielinen verkkosivusto, jolla hän italialaisena kuluttajana on voinut tarkastella kaikkia tilitapahtumia, tulostaa tiliotteita sekä saada tietoa, lausuntoja ja analyysseja. Tämä arvopaperipalvelu on suoritettu sähköisesti Italiassa – hänen asuinvaltiossaan – ilman, että hänen on tarvinnut olla fyysisesti läsnä Itävallassa. Tästä syystä Rooma I -asetuksen 6 artiklan 1 kohdan nojalla hänen kuluttajana kanssa tehtyihin rahoituspalvelusopimuksiin on sovellettava Italian lakia.

IV. Oikeusperustat:

- 12 Rooma I -asetuksen johdanto-osan 7 ja 25 perustelukappaleessa todetaan seuraavaa:

”(7) Tämän asetuksen aineellisen soveltamisalan ja säännösten olisi oltava yhdenmukaisia tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta siviili- ja kauppaoikeuden alalla 22 päivänä joulukuuta 2000 annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 44/2001 (Bryssel I) ja sopimukseen perustumattomiin velvoitteisiin sovellettavasta laista 11 päivänä heinäkuuta 2007 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 864/2007 (Rooma II) kanssa.

[– –]

(25) Kuluttajia olisi suojattava sellaisilla heidän asuinmaansa säännöillä, joista ei voida sopimuksin poiketa, sillä edellytyksellä, että kuluttajasopimus on tehty sen seurauksena, että elinkeinonharjoittaja on harjoittanut kaupallista tai ammatillista toimintaansa kyseisessä maassa. [– –]”

- 13 Rooma I -asetuksen asian kannalta merkityksellisissä säännöksissä säädetään seuraavaa:

”3 artikla

Valinnanvapaus

1. Sopimukseen sovelletaan sen maan lakia, jonka osapuolet ovat valinneet. Valinta (lakiviittaus) on tehtävä nimenomaisesti tai sen on käytävä selvästi ilmi sopimusehdoista tai tapaukseen liittyvistä olosuhteista. Osapuolet voivat määrätä valitsemansa lain sovellettavaksi koko sopimukseen tai vain osaan siitä. [– –]

6 artikla

Kuluttajasopimukset

1. Sanotun rajoittamatta 5 ja 7 artiklan soveltamista, sopimukseen, jonka luonnollinen henkilö on sellaista tarkoitusta varten, jonka ei voida katsoa liittyvän hänen elinkeino- tai ammattitoimintaansa ('kuluttaja'), tehnyt toisen henkilön kanssa tämän harjoittaman elinkeino- tai ammattitoiminnan ('elinkeinonharjoittaja') yhteydessä, sovelletaan sen maan lakia, jossa kuluttajan asuinpaikka on, edellyttäen että elinkeinonharjoittaja

a) harjoittaa kaupallista tai ammattitoimintaansa maassa, jossa kuluttajan asuinpaikka on, tai

b) suuntaa millä tahansa tavalla tällaista toimintaa kyseiseen maahan tai useisiin maihin kyseinen maa mukaan lukien,

ja että sopimus kuuluu kyseisen toiminnan piiriin.

2. Sen estämättä, mitä 1 kohdassa säädetään, osapuolet voivat valita 1 kohdan vaatimukset täyttävään sopimukseen sovellettavan lain 3 artiklan mukaisesti. Tällainen lakiviittaus ei saa kuitenkaan johtaa siihen, että kuluttaja menettää hänelle sellaisin säännöksin annetun suojan, joista ei voida sopimuksin poiketa sen lain mukaan, jota lakiviittauksen puuttuessa olisi 1 kohdan nojalla sovellettu.

--

4. Edellä olevia 1 ja 2 kohtaa ei sovelleta

a) palvelujen suorittamista koskevaan sopimukseen, jos palvelut on määrä suorittaa kuluttajalle yksinomaan muussa kuin siinä maassa, jossa hänen asuinpaikkansa on;

--”

14 Kuluttajasopimusten kohtuuttomista ehdoista 5.4.1993 annetun neuvoston direktiivin 93/13/ETY [—] 3 artiklan 1 kohdassa säädetään seuraavaa:

”Sopimusehtoa, josta ei ole erikseen neuvoteltu, pidetään kohtuuttomana, jos se hyvän tavan vastaisesti aiheuttaa kuluttajan vahingoksi huomattavan epätasapainon osapuolten sopimuksesta johtuvien oikeuksien ja velvollisuuksien välille.”

15 Itävallan siviililain (Allgemeines bürgerliches Gesetzbuch, jäljempänä ABGB) 879 §:n 3 momentissa säädetään seuraavaa:

”Yleisiin sopimusehtoihin tai vakiosopimuslomakkeisiin sisältyvä sopimusehto, jossa ei vahvisteta yhtä sopimusosapuolten pääasiallisista velvoitteista, on pätemätön, jos se on kaikki olosuhteet huomioon ottaen toiselle sopimusosapuolelle erityisen epäedullinen.”

V. Ennakkoratkaisukysymykset:

16 Valittaja toimi kuluttajana sekä liikesuhteen perustamisessa että rahoitustuotteiden ostoa koskevilla riidanalaisilla toimeksiannoilla. Rooma I -asetuksen 6 artiklan edellytykset eivät kuitenkaan, kuten jäljempänä esitetään, täyttyneet vielä liikesuhdetta perustettaessa, koska vastapuoli ei tuolloin harjoittanut toimintaa Italiassa eikä suunnannut toimintaansa sinne. Tästä seuraa Oberster Gerichtshofin näkemyksen mukaan kolme unionin oikeuden tulkintaa koskevaa kysymystä, joihin annettava vastaus voi johtaa erilaisiin lopputuloksiin sovellettavan lain osalta.

1. Ensimmäinen kysymys:

17 1.1. Aluksi on selvitettävä, johtaako Rooma I -asetuksen 6 artiklan 1 kohdan edellytysten täyttyminen aiemmin perustetun, pysyvän liikesuhteen aikana siihen, että myöhempiin liiketoimiin on sovellettava kyseisen säännöksen mukaisia oikeudellisia seurauksia. Jos tähän vastataan kieltävästi, nyt tarkasteltavassa tapauksessa liikesuhteen alussa tehdyn lainvalinnan vuoksi sopimukseen olisi sovellettava joka tapauksessa Itävallan lakia.

18 1.2. Osapuolet olivat valinneet liikesuhteen alussa pätevästi sovellettavaksi laiksi Itävallan lain.

19 Sovellettavan lain valintaa koskevan osapuolten hyväksymisen olemassaoloa oli siten arvioitava Rooma I -asetuksen 3 artiklan 5 kohdan, luettuna yhdessä 10 artiklan 1 kohdan kanssa, nojalla Itävallan oikeuden ja siten muun muassa ABGB:n 879 §:n 3 momentin perusteella. Viimeksi mainitulla säännöksellä pannaan täytäntöön direktiivin 93/13/ETY 3 artiklan 1 kohta, ja sitä on näin ollen tulkittava direktiivin mukaisesti. Direktiivin 93/13/ETY 3 artiklan 1 kohta ja siten ABGB:n 879 §:n 3 momentti eivät kuitenkaan olleet esteenä sovellettavan lain valinnan hyväksymisen pätevyydelle seuraavista syistä:

20 Elinkeinonharjoittajan yleisiin sopimusehtoihin sisältyvä ehto, josta ei ole neuvoteltu erikseen ja jonka mukaan riidanalaiseen sopimukseen sovelletaan sen jäsenvaltion lakia, jossa tällä elinkeinonharjoittajalla on kotipaikka, on tosin kohtuuton, jos sillä johdetaan kuluttajaa harhaan antamalla hänelle vaikutelma, jonka mukaan sopimukseen sovelletaan ainoastaan kyseisen jäsenvaltion lakia, ilmoittamatta hänelle siitä, että hänellä on Rooma I -asetuksen 6 artiklan 2 kohdan nojalla oikeus vedota myös hänelle sellaisen lain pakottavin säännöksin annettuun suojaan, jota olisi tämän ehdon puuttuessa sovellettu (unionin tuomioistuimen tuomio 28.7.2016, Verein für Konsumenteninformation, C-191/15, EU:C:2016:612, 71 kohta), eli sen maan lainsäädäntöön, jossa kuluttajan asuinpaikka on (unionin tuomioistuimen tuomio 14.9.2023, Club La Costa ym., C-821/21, EU:C:2023:672, 72 kohta).

21 Tämä edellyttää kuitenkin, että Rooma I -asetuksen 6 artiklaa voidaan soveltaa. Sitä ei kuitenkaan voitu soveltaa käsiteltävässä asiassa tehdyn lainvalinnan

ajankohtana: Saatuaan pankin yhteystiedot ammattinsa kautta tuntemaltaan henkilöltä valittaja matkusti liikesuhteen perustamista varten vastapuolen haarakonttoriin Itävallassa. Myöhemmin hän allekirjoitti Italiassa sijaitsevassa asuinpaikassaan vastapuolen toimittaman asiakasprofiilin ja käyttö- ja arvo-osuustilejä koskevan tilinavaushakemuksen. Ei ole kuitenkaan viitteitä siitä, että vastapuoli olisi näiden asiakirjojen toimittamista lukuun ottamatta harjoittanut elinkeino- tai ammattitoimintaa Italiassa tai suunnannut sitä jollakin tavalla Italiaan. Tällaisesta Rooma I -asetuksen 6 artiklan soveltamiseen johtavasta toiminnasta on kyse vain, jos olosuhteista ilmenee, että vastapuolen pyrkimyksenä oli tämän yksittäistapauksen lisäksi (siis yleisesti) tehdä sopimuksia valittajan asuinvaltiossa asuvien kuluttajien kanssa (unionin tuomioistuimen tuomio 7.12.2010, Pammer ja Hotel Alpenhof, C-585/08 ja C-144/09, EU:C:2010:740, 92 kohta [Bryssel I -asetuksen 15 artiklasta]; ks. myös OGH 1 Ob 158/09f, 5 kohta, ainoastaan kerran tapahtuneen luetteloiden lähettämisen merkityksettömyydestä). Tosiseikkoihin ei sisälly mitään perusteita tälle liikesuhteen perustamisajankohdan osalta.

- 22 Oberster Gerichtshofin näkemyksen mukaan Rooma I -asetuksen 6 artiklan 1 kohdan soveltamisedellytykset eivät siten täyttyneet liikesuhteen alkaessa. Vastapuolella ei siksi ollut mitään aihetta eikä velvollisuutta viitata lainvalintalausekkeessa kyseiseen säännökseen. Myöskään muita perusteita sen kohtuuttomuudelle ei ole havaittavissa, etenkin kun liikesuhteeseen (pankkipalvelujen tarjoaminen) olisi myös ilman lainvalintaa pitänyt soveltaa Itävallan lakia Rooma I -asetuksen 4 artiklan 1 kohdan b alakohdan nojalla.
- 23 1.3. Lainvalintalauseke koskee yksiselitteisen sanamuotonsa perusteella myös liikesuhteen yhteydessä suoritettavia tulevia liiketoimia. Pankki on kuitenkin liikesuhteen alkamisen jälkeen omaksunut menettelytavan, joka täyttää Rooma I -asetuksen 6 artiklan 1 kohdan tunnusmerkistön. Osallistumalla Italiassa järjestettyyn tilaisuuteen se on nimittäin suunnannut toimintaansa kuluttajan asuinvaltioon (jäljempänä [a] jakso), ja valittajan tämän jälkeen tekemät toimeksiannot kuuluvat kyseisen toiminnan alaan (jäljempänä [b] jakso).
- 24 a) Vastapuoli on suunnannut toimintaansa (ainakin) Italiaan.
- 25 Käsitettä ”suunnata” käytetään Rooma I -asetuksen 6 artiklan 1 kohdan b alakohdassa vastaavalla tavalla kuin asetuksen N:o 44/2001 15 artiklan 1 kohdan c alakohdassa ja nykyisin asetuksen N:o 1215/2012 17 artiklan 1 kohdan c alakohdassa. Rooma I -asetuksen johdanto-osan seitsemännen perustelukappaleen mukaan kyseisen asetuksen säännösten tulkinnan olisi oltava yhdenmukainen edellä mainittujen asetusten tulkinnan kanssa, joten tätä toimivaltasääntöä koskevaa unionin tuomioistuimen oikeuskäytäntöä voidaan soveltaa myös käsiteltävässä asiassa.
- 26 Kyseisen oikeuskäytännön (tuomio 7.12.2010, Pammer ja Hotel Alpenhof, C-585/08 ja C-144/09, EU:C:2010:740, 75 ja 76 kohta) mukaan suuntaamisesta on kyse, jos elinkeinonharjoittaja on ilmaissut tahtonsa solmia kauppasuhteita

kuluttajiin, jotka ovat yhdessä tai useassa muussa jäsenvaltiossa, ja näihin valtioihin on lukeuduttava sen jäsenvaltion, jossa kuluttajan kotipaikka on. Ennen sopimuksen mahdollista tekemistä tämän kuluttajan kanssa on siten oltava olemassa seikkoja, jotka osoittavat, että elinkeinonharjoittajan pyrkimyksenä oli käydä kauppaa sellaisten kuluttajien kanssa, joiden kotipaikka on muissa jäsenvaltioissa, mukaan lukien siinä, jossa kyseisen kuluttajan kotipaikka on, siinä mielessä, että elinkeinonharjoittaja oli valmis tekemään sopimuksen näiden kuluttajien kanssa.

- 27 Tämän perusteella nyt tarkasteltavassa tapauksessa ei ole epäilystä siitä, että vastapuoli on ”suunnannut” toimintaansa kuluttajan asuinvaltioon, kun vastapuolen työntekijä on esitellyt sen toimintaa Italiassa järjestetyssä tilaisuudessa. Tämän esittelyn tarkoituksena saattoi realistisesti ajateltuna olla ainoastaan uusien liikesuhteiden solmiminen tai uusien liiketoimien tekeminen siellä läsnä olleiden asiakkaiden kanssa. Koska tilaisuuteen osallistui myös yksityisiä sijoittajia eikä ole viitteitä siitä, ettei vastapuoli olisi ollut tietoinen tästä, tämä suuntaaminen koski myös sopimusten tekemistä kuluttajien kanssa.
- 28 b) Valittajan myöhemmät toimeksiannot kuuluivat myös tämän toiminnan alaan.
- 29 Tässä yhteydessä ei vaadita, että kuluttajan asuinvaltioon suunnattu toiminta on syy-yhteydessä sopimuksen tekemiseen kyseisen kuluttajan kanssa; riittää, että toiminta oli suunnattu yleisesti tällaisten sopimusten tekemiseen (ks. unionin tuomioistuimen tuomio 17.10.2013, Emrek, C-218/12, EU:C:2013:666, 32 kohta [Bryssel I -asetuksen 15 artiklan 1 kohdan c alakohdasta]). Näin oli käsiteltävässä asiassa, koska rahoitustuotteiden ostamisessa on kyse tyypillisistä pankkiliiketoimista, joiden tekemiseen pankin esittelyllä pyrittiin. Koska toiminnan ja myöhemmin tehdyn sopimuksen välinen syy-yhteys ei ole ratkaiseva tältä osin, lainvalintasäännösten näkökulmasta on merkityksetöntä, että liikesuhde valittajaan oli jo olemassa ja että pankki ei mainostanut tiettyjä rahoitustuotteita Italiassa järjestetyssä tilaisuudessa.
- 30 1.4. Vastapuoli on siten omaksunut menettelytavan, jonka olisi itsessään johdettava Rooma I -asetuksen 6 artiklan soveltamiseen. On kuitenkin kyseenalaista, päteekö tämä myös silloin, kun toimeksiantoja annetaan sellaisen pysyvän liikesuhteen yhteydessä, jota varten osapuolet ovat – kuten käsiteltävässä asiassa – tehneet tämän liikesuhteen perustamisen yhteydessä pätevän lainvalinnan.
- 31 Tätä olettaa vastaan puhuu vastapuolena olevan pankin luottamus Itävallan lain soveltamiseen johtavan lainvalinnan pätevyyteen. Voitaisiin tosin epäillä, onko tätä luottamusta syytä suojata, jos pankki kyseisen sopimuksen tekemisen jälkeen – kuten käsiteltävässä asiassa – alkaa toimia kuluttajan asuinvaltion markkinoilla ja sen on siten ainakin uusien sopimusten tapauksessa varauduttava siihen, että niihin sovelletaan kyseisen maan lakia. Nyt tarkasteltavassa tapauksessa merkitystä voisi kuitenkin olla sillä, että pankki oli velvollinen toteuttamaan toimeksiannot: Sopimusehtojen mukaan sen oli tosin toteutettava toimeksiannot

(muiden edellytysten täytyessä) vain silloin, jos asiakas oli sopinut tästä sen kanssa (Yleisten sopimusehtojen I. B. 1 kohdan 2 alakohta). Valittaja on kuitenkin tehnyt vastapuolen kanssa tällaisen sopimuksen toimeksiantojen antamisesta etäviestintää käyttäen 26.9.2013. Tämä velvollisuus puoltaa pikemminkin lainvalinnan (rajoittamatonta) pätevyyttä koskevan pankin luottamuksen suojaamista.

- 32 Vastaava päätelmä voitaisiin tehdä mahdollisesti myös Rooma I -asetuksen 28 artiklasta annetusta unionin tuomioistuimen tuomiosta Nikiforidis (C-135/15, EU:C:2016:774). Siinä unionin tuomioistuin totesi, että Rooma I -asetuksen voimaantulo johtaa sen soveltamiseen aiemmin tehtyyn sopimukseen vain, jos sopimusta on muutettu niin laajasti, että kyseessä on katsottava olevan uusi sopimus. Tätä arviointia voitaisiin soveltaa siihen tapaukseen, että – kuten käsiteltävässä asiassa – edellytykset Rooma I -asetuksen 6 artiklan soveltamiselle täyttyvät sopimuksen tekemisen jälkeen. On kuitenkin huomattava, että nyt käsiteltävässä asiassa arvioitavana ei ole sopimus, jonka täyttäminen suoritetaan toistuvasti tai säännöllisesti, sanan suppeassa merkityksessä (esimerkiksi työsopimus, kuten tuomiossa Nikiforidis) vaan sopimusperusteinen liikesuhde, jonka yhteydessä annetaan ja toteutetaan yksittäisiä toimeksiantoja.
- 33 1.5. Unionin tuomioistuinta pyydetään tästä syystä vastaamaan siihen kysymykseen, onko rahoitustuotteen ostamista koskevan toimeksiannon, jonka kuluttaja antaa pankille ja pankki toteuttaa pysyvän liikesuhteen perusteella, oikeudellisia seurauksia arvioitava Rooma I -asetuksen 6 artiklasta ilmenevän lain mukaan, jos edellytykset kyseisen säännöksen soveltamiselle eivät vielä täytyneet liikesuhteen alkaessa ja osapuolet tekivät kyseisenä ajankohtana (koko sopimusta koskevan) lainvalinnan Rooma I -asetuksen 3 artiklan nojalla.

2. Toinen kysymys:

- 34 2.1. Jos Rooma I -asetuksen 6 artiklaa voidaan lähtökohtaisesti soveltaa, herää lisäksi kysymys, täytyvätkö Rooma I -asetuksen 6 artiklan 4 kohdan a alakohdan mukaiset edellytykset. Kyseisen säännöksen mukaan 6 artiklan 1 ja 2 kohtaa ei sovelleta ”palvelujen suorittamista koskevaan sopimukseen, jos palvelut on määrää suorittaa kuluttajalle yksinomaan muussa kuin siinä maassa, jossa hänen asuinpaikkansa on”. Sopimusta arvopapereiden ostamisesta asiakkaan lukuun on pidettävä Rooma I -asetuksen 6 artiklan 4 kohdan a alakohdassa tarkoitettuna palvelujen suorittamista koskevana sopimuksena.
- 35 2.2. Unionin tuomioistuin on ottanut kantaa kyseiseen säännökseen 3.10.2019 antamassaan tuomiossa Verein für Konsumenteninformation (C-272/18, EU:C:2019:827).
- 36 Kyseisessä asiassa riidanalaista oli kommandiittiyhtiön yhtiöosuuksien ostaminen uskottuna miehenä toimineen, ulkomaille sijoittautuneen yhtiön välityksellä. Kuluttajat maksoivat yhtiöosuuksien ostamiseen vaadittavat määrät varainhoitolille asuinvaltiossaan, yritys täytti asiainhoitosopimukseen perustuvat

tiedonantovelvoitteensa lähettämällä toimintakertomuksia kuluttajien asuinvaltiossa, ja kuluttajien voitto-osuudet maksettiin tileille heidän asuinvaltiossaan. Yrityksellä oli lisäksi itävaltalaisia kuluttajia varten internetsivusto, jolla nämä voivat tutustua tietoihin ja käyttää äänioikeuttaan.

- 37 Unionin tuomioistuimen mukaan oli tarkistettava, seuraako jo sovittujen palvelujen ”luonteesta”, että ne voidaan suorittaa kokonaisuudessaan vain kuluttajan asuinvaltion ulkopuolella (tuomion 51 kohta). Jos palvelun aineellinen suorituspaikka on eri maassa kuin siinä, jossa kuluttaja ”saa sen”, on katsottava, että palvelut suoritetaan ”yksinomaan” kuluttajan asuinjäsenvaltion ulkopuolella vain, jos tällä ei ole mitään mahdollisuutta hyötyä niistä asuinvaltiossaan ja hän joutuu matkustamaan sitä varten ulkomaille (tuomion 52 kohta). Näin ei ollut kyseisessä asiassa (tuomion 53 kohta).
- 38 2.3. Palvelujen suorittamista ”yksinomaan” Itävallassa ei tue nyt tarkasteltavassa tapauksessa se, että valittajalla oli mahdollisuus antaa ostotoimeksiantonsa etäviestimiä (puhelin, sähköposti) käyttäen Italiasta käsin. Valittajalla oli lisäksi käytettävissään vastapuolen verkkosivusto myös englanninkielisenä, ja valittajalla oli hänen tältä osin esittämänsä väitteen, jota ei ole kiistetty, mukaan mahdollisuus tarkastella tilejään siellä; lisäksi on oletettava, että pankki on toimittanut valittajalle myös tietoja hänen toimeksiantojensa toteuttamisesta.
- 39 Tuomiota Verein für Konsumenteninformation (C-272/18) ei kuitenkaan voida välttämättä soveltaa nyt käsiteltävään asiaan. Kyseisessä asiassa arvioitavana oli nimittäin asiainhoitosopimus, jonka yhteydessä vastapuolena olleen uskotun miehen oli kiistatta suoritettava palveluja, jotka hyödyttivät kuluttajaa siinä valtiossa, jossa hänen asuinpaikkansa on (yhtiöosuuksista maksettavien määrien maksaminen tilille kyseisessä valtiossa, mahdollisuus osallistua yhtiöiden tahdonmuodostukseen tätä valtiota varten perustetun verkkosivuston kautta, voitto-osuuksien maksaminen kyseiseen valtioon). Nyt käsiteltävässä asiassa sitä vastoin lähinnä (vain) avattiin käyttö- ja arvo-osuustili pankin sijoittautumisvaltiossa ja pankin asiakkaan toimeksiannosta ostamat rahoitustuotteet siirrettiin viimeksi mainitulle tilille. Siten voisi olla kyseenalaista, onko valittaja tosiasiallisesti ”saanut” nämä palvelut omassa asuinvaltiossaan – siis Italiassa – (tuomio Verein für Konsumenteninformation, 52 kohta). Mahdollisuutta antaa toimeksianto etänä ja tietojen toimittamista voitaisiin pitää tältä osin pelkästään toissijaisina seikkoina, jotka eivät ole esteenä Rooma I -asetuksen 6 artiklan 4 kohdan a alakohdan soveltamiselle.
- 40 2.4. Oberster Gerichtshofin näkemyksen mukaan on tosin perusteltua käsitellä nyt tarkasteltavaa tapausta samalla tavalla kuin sitä, joka oli unionin tuomioistuimen arvioitavana asiassa C-272/18. Päinvastainen näkemys ei kuitenkaan ole poissuljettu. Tästä syystä unionin tuomioistuinta pyydetään jälleen tulkitsemaan Rooma I -asetuksen 6 artiklan 4 kohdan a alakohtaa. Jos kyseistä säännöstä voidaan tämän tulkinnan mukaan soveltaa, käsiteltävää asiaa olisi arvioitava yksinomaan Itävallan oikeuden perusteella.

3. Kolmas kysymys:

- 41 3.1. Jos sitä vastoin ensimmäiseen kysymykseen vastataan myöntävästi ja toiseen kysymykseen kieltävästi, Rooma I -asetuksen 6 artiklaa voidaan soveltaa. Tämä johtaa kyseisen säännöksen 1 kohdan nojalla lähtökohtaisesti sen maan lain soveltamiseen, jossa kuluttajan asuinpaikka on, käsiteltävässä asiassa siis Italian lain soveltamiseen. Sovellettavan lain valinta on kuitenkin mahdollinen. Rooma I -asetuksen 6 artiklan 2 kohdan mukaan se ei saa kuitenkaan johtaa siihen, että kuluttaja menettää hänelle sen maan pakottavassa lainsäädännössä annetun suojan, jossa on hänen asuinpaikkansa.
- 42 3.2. Näin ollen nyt käsiteltävässä asiassa herää kysymys, onko osapuolten tekemää sovellettavan lain valintaa edelleen noudatettava, vaikka siinä ei viitattu Rooma I -asetuksen 6 artiklan 2 kohdan oikeudellisiin seurauksiin unionin tuomioistuimen tuomiossa Verein für Konsumenteninformation (C-191/15, EU:C:2016:612) tarkoitetulla tavalla. Voitaisiin katsoa, että lainvalintalauseke oli tosin alun perin ongelmaton mutta että nykyään sitä on pidettävä direktiivin 93/13/ETY 3 artiklan 1 kohdan nojalla kohtuuttomana. Siinä tapauksessa Rooma I -asetuksen 6 artiklan 1 kohdan nojalla koko sopimukseen olisi sovellettava Italian lakia. Jos lainvalintalauseketta ei sitä vastoin pidetä kohtuuttomana, Rooma I -asetuksen 6 artiklan 2 kohdan mukaisen lainvalinnan perusteella sopimukseen olisi sovellettava Itävallan lakia, joskin Italian lain kuluttajan kannalta edullisemmat säännökset olisivat etusijalla siihen nähden.
- 43 3.3. Tästä syystä unionin tuomioistuinta pyydetään vastaamaan kysymykseen, onko ennen Rooma I -asetuksen 6 artiklan soveltamisedellytysten täyttymistä tehtyä lainvalintaa pidettävä näiden edellytysten täyttymisen jälkeen kohtuuttomana kuluttajasopimusten kohtuuttomista ehdoista 5.4.1993 annetun neuvoston direktiivin 93/13/ETY [– –] 3 artiklan 1 kohdassa tarkoitetulla tavalla, jos siinä ei viitattu Rooma I -asetuksen 6 artiklan 2 kohdan oikeudellisiin seurauksiin.

VI. Prosessioikeudellisia seikkoja:

- 44 [– –]
- 45 [– –]

Oberster Gerichtshof

Wienissä 8.4.2024

[– –]